

Vásári könyvek és multságok

Sikermű Frankfurtból

Az elmúlt héten zárult – hivatalosan – a 47. Frankfurti Könyvvásár. A nemzetközi könyv- és multimédia piac jelesei idén rekordokat döntöttek a Majna-parti városban.

Mainhattan – mondják a frankfurti őslakosok, amikor a házak közül égbe kúszó felhőkarcolókra néznek. Az egykor gyönyörű középkori városnak több mint a felét lebombázták a világháborúban – innen ez a törekvő modernség, az enyhe Amerika-hangulat. Ami hál' istennek még nem tudott teljesen eluralkodni a hely szellemén, a kultúra ugyanis errefelé nagy becsben van. Frankfurt nemcsak Goethe szülővárosa, hanem itt települt le Johann Gutenberg, ezért már a 15. század második felében virágzó könyvkiállítások voltak. A 47. Frankfurti Könyvvásár – amit az idén október 11–16. között tartottak – igazából nem is a negyvenhetedik, hanem ki tudja, hányadik a sorban.

Egy biztos: rekordok születtek – számok és izgalmak tekintetében is. A több mint 300 ezer látogató 131 ezer négyzetméter kiállítási területen bolyongott megrészegülten 8900 kiállító 328 ezer könyve és megszámlálhatatlan CD-ROM között, mint egy modern Rómában, ahová a világ minden kincsét összegyűjtötték. A mozgójárással is bejárhatatlan épületek hatalmas teret öleltek körül; az „Agorát”, amelynek közepén az idei vendégország, Ausztria Musil-idézetekkel díszített üvegpavilonja állt. A kör alakú kristályházban naponta többször irodalmi beszélgetések folytak, többek között Turinival, Mayröckerrel; miniatűr Sacher kávéház idézte a bécsi hangulatot; egy kiállítás pedig az osztrák irodalomtörténet relikviáit gyűjtötte egybe; Ingeborg Bachmann kéziratát, Thomas Bernhard útlevelét, Heidi Pataki levágott copfját. És természetesen könyvek garmada fogadta a belépőket, 1500 szerző segített eligazodni az osztrák kultúrában.

Ami pedig a kelet-európai helyzetről való tájékoztatást illeti, arról Ion Iliescu gondoskodott a megnyitón. A vásáron íróként szereplő elnököt a hallgatóság számára váratlanul hívták az emelvényre. Rögtönzött beszédében kitért Románia demokratizálódásának történetére, a balkáni válságra, az egységes Európa kérdésére és a kulturális sajátosságok megőrzésére, de szabadon szárnyaló szónoklatában ecsetelte a magyar–román viszonyt is. Eszerint amíg Románia a területén élő jelentős magyar kisebbségnek anyanyelvi iskolákat, számos szociális, kulturális és politikai jogot garantál, addig Magyarország nem tesz meg mindent a nemzeti kisebbségekért, például a románok számára csak egyetlen anyanyelvi iskolát működtet. Románia biztosítja a kisebbségek védelmét, csupán üres propaganda, amely az ellenkezőjét állítja. Iliescu könyvének címe mellesleg: Az Európába vezető út.

Idén a meglepetés Harry Wu megjelenése volt. Nem jött üres kézzel: két filmet is lejátszott a sajtó képviselőinek, amelyek a kínai hatóságok rémtetteit mutatták be. Az egyik a szervátültetések „önkéntes” donorjairól szólt – tarkólövés, így végzi minden egészséges elítélt. „Csak a szél szabad” – mondja könyvének címe. Kohl kancellár novemberben esedékes kínai látogatásához Harry Wu csak annyit fűzött: ne rázza meg a kezét Li Pengnek, mert az véres. Ne feledjék, Kínában hat évvel ezelőtt tömegmészárlás volt – kérte a hallgatóságot.

Az ég alatt szerencsére nemcsak elvtelen alkuk kötöttek. A Frankfurti Könyvvásár a magyar nyomdák, könyvkiadók és -terjesztők számára kommunikációs orvosságként szolgál: a riválisok itt együttműködnek, tisztázódnak a félreértések és az adósságok. Frankfurt egyfajta optimizmusra sarkalló akkumulátor is – ami a Budapesti Könyvvásárra nem jellemző –, lehetőséget ad a szétzilált viszonyok rendezésére és persze a nagy üzletre is. Dr. Szántó György Tibor, a Lex Copyright Iroda igazgatójának szerint a sikernek nemsokára a magyar olvasó is örülhet: a könyvvásár idején sztárkönyvének számító Jean-Yves Soucy: A család titka szerzői jogait – amelyre 19 ország három napig licitált – cége is megkapta. (Ez a könyv az első életben maradt kanadai ötösök megrázó történetét dolgozza fel.) Kevésbé örömteli feladat összehasonlítani a magyar és a német könyvkiadás helyzetét. Amíg Magyarországon csökken az eladott könyvek példányszáma, addig Németországban soha nem látott virágkorát éli a könyvkereskedelem. A német szövetségi államnak és az egyes köztársaságoknak kialakult szponzorálási rendszere van, a könyvtári hálózatokat szintén támogatják; végül a szerzők ösztöndíjat, a kiadáshoz hozzájárulást kapnak, szemben a Magyarországon uralkodó akciószerű segélyekkel. A könyvkereskedelmet pedig szigorú etikai kódex szabályozza, kalózkodásra a német piaci vizek alkalmatlanok. Ha már az összehasonlításnál és segélyeknél tartunk: a magyar kiállítókra szemmel láthatóan ráfért volna némi támogatás. Amíg a cseh és lengyel kiadók rendezett körülmények között tudták bemutatni országuk könyvtermésének a javát, addig a magyaroknak orosz–ukrán színvonallal kellett beérniük. Azoknak a magyar szerzőknek, akik német könyvkiadóknál publikáltak, nem kellett pirulniuk: ilyen Esterházy, Nádas, Konrád, **Eörsi**, Petri, Krasznahorkay és Salamon Pál. De méltó tálalásban került a közönség elé Déry Tibor Nikije is. Nádas Péter és **Eörsi István** egyébként személyesen is részt vett a vásár programjain.

Tölgyesi Gábor